

Результат комунікативної взаємодії старшокласників з віртуальним середовищем супроводжується емоційним підйомом (ейфорія, психічна релаксація, відчуття «зльоту», безтурботності, свобода, посилення уяви).

Молоді люди з високим рівнем Інтернет-залежності, знаходячись в мережі, відчують веселля (44,5%), безпечність (57,9%) поряд з гарним настроєм (75,4%), відчуття задоволення (66,5%), азарту (66,2%).

На нашу думку, питання комунікації є однією із найбільш важливих проблем дистанційного навчання. Оскільки, старшокласники відчують критичну потребу у ньому і змушені шукати її в мережі Інтернет, адже не мають можливості живого спілкування. Як засвідчують наведені дані, найбільш важливим для підлітків є встановлення необхідних комунікативних контактів, що підтверджує наявність актуальної потреби у встановленні комунікативних контактів, які б задовольнили переживання необхідності у спілкуванні з однолітками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чайка Г.В. Ставлення підлітків та студентів до нових комп'ютерних технологій. *Проблеми загальної та педагогічної психології*, Т. VI, Вип-3: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України. С.382–387.

2. Чепан М.Л., Пунцева Т.В. Діалог комп'ютера з людиною: нові можливості тренування та діагностики психічних функцій. *Актуальные проблемы современной психологии*. Харків, 1993. №3. С. 455–456.

Юрій ДУДНИК

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Національний університет біоресурсів та природокористування України, м. Київ, Україна

УРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сьогодні проблема вищої освіти в умовах війни займає вагомe місце серед досліджень науковців. Бойові дії на території України внаслідок російського

вторгнення, що тривають з 24 лютого 2022 р., спричинили низку проблем в освітній сфері, одна з яких – забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу.

Одним з найбільш безпечних способів організації освітнього процесу в умовах війни є використання дистанційного навчання.

Дистанційне навчання у відповідності до наказу МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» – це індивідуалізований процес здобуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності індивіда, що здійснюється, здебільшого, за посереднього екстериторіального (віддалених один від одного учасників) взаємодіяння суб'єктів навчального процесу в особливому середовищі, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях» (Про затвердження Положення про дистанційне навчання, 2020).

Дистанційне навчання посідає особливе місце в структурі вищої освіти. Можна виокремити такі переваги застосування дистанційного навчання під час війни:

1. *Безпека*: зменшення ризику фізичних пошкоджень.
2. *Збереження освіти*: підтримка освітнього процесу, навіть коли фізичний доступ до ЗВО обмежений.
3. *Глобальний доступ*: можливість навчання в будь-якому місці, навіть там, де інфраструктура навчальних закладів може бути пошкоджена або недоступною через воєнні дії.
4. *Психологічна підтримка*: можливості для віртуального спілкування, що може сприяти збереженню психологічного здоров'я в умовах війни.

Запорукою ефективності дистанційного навчання в умовах війни є чітке планування діяльності. Важливим є вивчення і формування готовності здобувачів освіти і викладачів до дистанційного навчання в умовах соціальних криз. Ключовими психологічними умовами дистанційного навчання є стимулювання мотивації і формування рефлексії здобувачів освіти, а також конструювання психологічно ефективного комунікативного середовища (Зінченко, 2022).

Організуючи навчальний процес під час війни та стикаючись з певними професійними викликами, викладачеві треба завжди розуміти пріоритети та план дій, допомагати іншим і чітко розуміти очікування, створювати можливості, надаючи ресурси, інформацію, довіру, максимально можливу доступність, забезпечувати процес поширення інформації щодо розв'язування проблем, ухвалення рішень та регулярної комунікації (Когут та ін., 2022).

Сьогодні практично немає досліджень, які б розглядали особливості навчальної діяльності в умовах воєнного стану. Тому мета нашого дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості навчальної діяльності студентської молоді в екстремальних умовах.

Для дослідження був використаний метод опитування за допомогою авторської анкети в Google Форм.

У дослідженні взяли участь 238 респондентів із НУБіП України та Ірпінського фахового коледжу.

Серед першочергових завдань було:

- з'ясувати характер здійснення навчальної діяльності студентами;
- перевірити ставлення студентів до результативності своєї навчальної діяльності.

Як показники характеру навчальної діяльності розглядались такі параметри (виокремлені вслід за Г. Клаусом) (Claus, 1984):

- 1) швидкість опанування інформації та пов'язані з нею міра напруженості діяльності, міцність і стійкість у часі набутих знань;
- 2) ретельність та пов'язана з нею ґрунтовність набутих знань;
- 3) мотивація та пов'язані з нею бажання, ініціативність, активність діяльності;
- 4) регуляція дій та пов'язані з нею старанність, самостійність, планомірність діяльності;
- 5) когнітивна організація та пов'язана з нею усвідомленість навчання.

Як показники ставлення до результативності навчальної діяльності розглядались:

- 1) оцінка рівня результативності власної навчальної діяльності,
- 2) порівняння власної навчальної успішності за останній рік із попереднім навчальним роком.

Після аналізу показників опитування ми сформулювали такі попередні висновки:

1. Навчаючись в умовах воєнного стану в країні, студентська молодь здатна зберігати позитивні характеристики швидкості опанування інформації, ретельності здійснення навчальної діяльності, підтримувати внутрішню мотивацію до навчання та активність у його здійсненні, регулювати свої дії у навчанні та ставитись до навчання усвідомлено.

2. Серед студентської молоді є також частка тих, хто відчуває різні труднощі з навчальною діяльністю. Найчастіше трапляються такі: поверхневність набутих знань (38%), напруження і важкість навчання (35%), швидке забування опановуваної інформації (33%), сповільненість в опрацюванні інформації (24%), безсистемність навчальної діяльності (22%).

3. В екстремальних умовах студенти здатні як утримувати на звичному рівні успішність своєї навчальної діяльності, так і покращувати її, відчувати, що вони набули певних компетентностей.

4. В умовах воєнного стану можливе і зниження успішності навчання, що є цілком нормальним у ненормальних умовах війни.

5. Додаткової уваги потребують невелика частина студентів, навчальна діяльність яких сповнена для них негативних характеристик. У них, як правило, низька і результативність навчання і знижується академічна успішність.

Опираючись на вищевикладені висновки, важливо окреслити рекомендації щодо організації навчальної діяльності студентської молоді в екстремальних умовах у дистанційному форматі:

1. Попри дію екстремальних умов воєнного стану важливо надавати можливість студентській молоді навчатись і розвиватись відповідно до її інтересів і потреб.

2. Зміст і темп навчання може бути звичним (як до дії екстремальних умов). Однак важливо залишати можливість для диференційованого підходу у різних аспектах навчання:

- гнучкі терміни виконання поставлених завдань;
- надання можливості виправити допущені помилки;
- знаходження індивідуальних способів підтримання мотивації до навчання;
- заохочувати активність у здійсненні навчальної діяльності;
- застосовувати прийоми, які б допомагали студентам планувати своє навчання (виконання різних навчальних завдань).

3. Для покращення характеру навчальної діяльності студентів та її результативності важливо додатково застосовувати методи і прийоми під час викладання (формулювання навчальних завдань), які б сприяли:

- глибокому осмисленню набутих знань;
- формуванню почуття здатності впоратись із завданням;
- полегшенню запам'ятовування інформації;
- активізації діяльності пізнання;
- структуруванню навчальної діяльності та її плануванню.

4. Надавати можливість для прояву ініціативності студентської молоді у різних аспектах їхньої навчальної діяльності.

5. Для профілактики зниження успішності навчальної діяльності студентів в екстремальних умовах війни варто приділяти на заняттях час для обміну враженнями, переживаннями щодо зовнішнього контексту навчання.

6. Студентів, у яких в екстремальних умовах війни спостерігаються негативні характеристики навчальної діяльності (повільно сприймає матеріал, погано запам'ятовує, напружений тощо) та зниження рівня академічної успішності, варто спрямовувати до отримання психологічної допомоги.

Підсумовуючи зауважимо, що хоча дистанційне навчання є однією з найбільш оптимальних форм організації навчального процесу студентської молоді в умовах воєнного стану, його організація має враховувати низку

особливостей навчальної діяльності у теперішніх реаліях, що залишається предметом подальших наших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зінченко, О. (2022). Психологічні умови ефективності дистанційного навчання під час війни . *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*, (13), 71–77. URL: <https://doi.org/10.30970/ps.2022.13.9>

2. Когут, У., Сікора, О., & Вдовичин, Т. (2022). Виклики навчання та викладання в умовах війни. *Молодь і ринок*, (6/204). URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.260171>

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання, Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 (2020) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (Дата звернення: 10.09.2023 р.).

4. Claus, G. (1984). *Differentielle Lernpsychologie Eine Einführung*. Volk und Wissen Volkseigener Verlag.

Галина ГЕНСЕРУК

кандидат педагогічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Сергій МАРТИНЮК

кандидат фізико-математичних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ФАСИЛІТАЦІЯ ТА НАВЧАННЯ НАВИЧКАМ РОБОТИ В КОМАНДІ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Здатність до співпраці набуває все більшого значення в сучасному суспільстві. Співпраця важлива для професійного навчання вчителів і розглядається як фактор успіху в організації освітнього процесу [3]. Майбутні вчителі повинні вміти працювати в команді в контексті інтегрованого навчання. Від викладачів закладів вищої освіти також очікується, що вони будуть навчати студентів навичкам співпраці, оскільки співпраця вважається однією з найважливіших навичок 21 століття [1]. Важливим напрямком досліджень